

Nr 157.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående överlåtelse å statens järnvägar av viss del av det för fjärde arméfördelningen avsedda övningsfältet vid Järva m. m.; given Stockholms slott den 27 juni 1914.

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att den del av det för fjärde arméfördelningen avsedda övningsfältet vid Järva, som, på sätt i statsrådsprotokollet omförmäles, erfordras för utvidgning av statens järnvägars anläggningar vid Frösunda och omfattar 267,100 kvadratmeter, må överlätas på statens järnvägar mot en ersättning av 93,500 kronor, samt

att det inflytande ersättningsbeloppet må användas till förvärvande av annan mark, som av Kungl. Maj:t anses böra ingå i nämnda övningsfält.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

G U S T A F.

Oscar von Sydow.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27
juni 1914.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Efter gemensam beredning med hans excellens herr statsministern och chefen för lantförvarsdepartementet anförde chefen för civildepartementet, statsrådet von Sydow följande:

1909 års riksdag medgav, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet avlåtna proposition, att vissa delar av det för fjärde arméfördelningen avsedda övningsfältet vid Järva, vilka erfordrades för framdragande av ett dubbelspår mellan Tomteboda och Järva järnvägsstationer samt för en driftbangård och framtida verkstadsanläggningar i närheten av Hagalund, finge överlätas på statens järnvägar mot en ersättning av 450,000 kronor. Genom nådigt brev den 2 juli 1909 meddelade Kungl. Maj:t bestämmelser om berörda områdes överlåtande å statens järnvägar för angivna ändamål.

I skrivelse den 21 augusti 1913 har nu järnvägsstyrelsen hos Kungl. Maj:t hemställt om reserverande för statens järnvägars behov av ytterligare markområde av övningsfältet vid Järva.

Styrelsen anför i nämnda skrivelse följande. Vid de förhandlingar mellan styrelsen och vederbörande militära myndigheter, som föregingo framläggandet av förenämnda proposition, hade styrelsen måst inskränka sitt yrkande på markområden till vad de militära myndigheterna då voro hågade att avstå. Emellertid har styrelsen nu erfarit, att arméförvaltningen skulle hava för avsikt att vidtaga åtgärder för försäljning av den mellan förenämnda till statens järnvägar redan upplåtna område, å bifogad karta — se bilaga till detta protokoll — utmärkt med gul färg, och Råstasjön belägna marken eller den med röd färg å samma karta betecknade delen av Järvafältet. Sistnämnda område torde dock i en framtid bliva erforderligt för statens järnvägars behov. Det är nämligen, anför styrelsen, att förutse, att utvidgningar av statsbanornas anläggningar vid Frösunda komma att visa sig erforderliga av det skäl, att statens järnvägars framtida behov av mark för dess anläggningar närmast norr om Stockholm icke utan mycket stora kostnader torde låta sig fyllas å andra platser därstädes. Styrelsen anser därför, att det skulle vara synnerligen olämpligt, om kronan nu avhände sig detta markområde och därigenom omöjliggjorde eller högst avsevärt fördyrade sådana utvidgningar. På grund av vad sålunda anförts hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t ville för statens järnvägars behov av utrymme för framtida anläggningar vid Frösunda reservera det med röd färg å ovannämnda karta utmärkta markområdet av Järvafältet.

Efter remiss har arméförvaltningens fortifikationsdepartement avgivit utlåtande i ärendet den 18 oktober 1913 och därvid bifogat infordrat yttrande från chefen för fjärde arméfördelningen, vilken anför, att det med röd färg å kartan belagda området utan olägenhet kunde avhändas Järvafältet, därest sydvästra gränsen uppflyttades till avloppsgraven från Råsta. Ett reserverande av området för statens järnvägars framtida behov ansåg arméfördelningschefen dock icke kunna ifrågakomma under annat villkor, än att statens järnvägar övertog detsamma samt därför lämnade vederlag i likhet med vad som skett, då övriga delar av bangårdsområdet vid Frösunda i enlighet med beslut av 1909 års riksdag överlämnades från lantförsvaret, detta allra helst som större delen av den nu ifrågavarande marken tillhörde egendomen Nedre Frösunda, som med synnerligen stor kostnad förvärvats för Järvafältet.

Chefen för
fjärde armé-
fördelningen.

Arméförvalt-
ningen.

För egen del har arméförvaltningens fortifikationsdepartement i nämnda utlåtande, i anslutning till chefens för fjärde arméfördelningen yttrande, meddelat, att fortifikationsdepartementet icke har något att erinra mot områdets överlämnande till järnvägsstyrelsen under förutsättning att skälig ersättning därför lämnas.

På uppdrag av fortifikationsdepartementet har därefter värdering av ifrågakvarande område verkställt av t. f. domänintendenten i Stockholms län Oscar Tamm och tillsyningsmannen över Järvafältet, majoren friherre G. Leuhusen. Enligt det av dessa den 12 november 1913 upprättade värderingsinstrumentet omfattar det område, vilket skulle överlåtas till statens järnvägar, en areal av 267,100 kvadratmeter. Området utgöres av delar av följande egendomar, nämligen

av $1\frac{3}{4}$ mantal Råsta	12,300 kvadratmeter,
» lägenheten Läderbacka	78,220 »
» $\frac{5}{128}$ mantal Bagartorp	12,330 »
» $\frac{1}{16}$ » Agnesberg	26,900 »
» $\frac{1}{8}$ » Ritorp	32,530 »
» Ulriksdals äng	2,600 »
» $1\frac{2}{3}$ mantal Nedre Frösunda	102,220 »

Härtill komma såsom impediment å kartan angivna delar av Råsta-sjön, innehållande en areal av tillhoppa 66,300 kvadratmeter.

Enligt värderingsmännen utgöres ifrågakvarande ägoområde, varav Frösundaområdet är det ojämförligt värdefullaste, huvudsakligen av mer eller mindre låglänt belägen ängsmark, som, ehuru olämplig till bostadstomter, dock synes vara användbar för industriella ändamål. Med hänsyn härtill anse värderingsmännen dess värde böra beräknas efter ett medelpris av 35 öre för kvadratmeter och uppskatta sålunda områdets försäljningsvärde till 93,485 kronor eller i avrundat tal till 93,500 kronor.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement har sedermera i skrivelse den 22 november 1913 anfört följande.

Ovannämnda $1\frac{2}{3}$ mantal Nedre Frösunda har lantförsvaret förvärvat genom köp. Kungl. Maj:t har nämligen genom nådigt brev den 2 december 1905 godkänt ett av den dåvarande s. k. Ladugårdsgärdeskommissionen med ägarna av ifrågakvarande fastighet avslutat kontrakt, varigenom hela egendomen, utgörande omkring 980,000 kvadratmeter, försålts till kronan för ett sammanlagt belopp av 800,000 kronor, mot-

svarande ett pris av 81.63 öre kvadratmetern. Då den del av ifrågavarande egendom, som nu skulle överlåtas till statens järnvägar, omfattar 102,220 kvadratmeter, skulle dess värde, om man fortfarande beräknade ett pris av 81.63 öre för kvadratmeter, uppgå till omkring 83,445 kronor. Ovannämnda värderingsmän hava anmärkt, att av hela det område, som föreslås att upplåtas till statens järnvägar, Frösundaområdet är det ojämförligt värdefullaste, ett omdöme vars riktighet bekräftas av det pris, som betalats för egendomen Frösunda. Enligt fortifikationsdepartementets mening bör dock järnvägsstyrelsen lämna ersättning för all mark, som från lantförsvaret överlämnas, även om lantförsvarets förvärv av marken ej för lantförsvaret medfört någon omedelbar utgift. Å ena sidan kan det från affärssynpunkt — och järnvägsstyrelsen är ju ett affärsdrivande verk — ej anses riktigt och bliver vilseledande vid bedömandet av järnvägsdriftens bärlighet, om lantförsvaret utan gottgörelse skall tillgodose statens järnvägars behov av för järnvägsdriften erforderlig mark. Å andra sidan måste beaktas, att lantförsvaret ej förfogar över mera mark, än som för dess ändamål erfordras, och att förty ett avträdande av nu ifrågavarande mark medelbart föranleder därtill, att lantförsvaret måste förvärva annan mark i stället. Om järnvägsstyrelsens ersättningsskyldighet för mark, som för lantförsvarets räkning inköpts, läser tvekan ej förefinnas.

På grund av vad sålunda anförts har arméförvaltningens fortifikationsdepartement tillstyrkt, att den del av ifrågavarande område, som är belägen mellan den förut till järnvägsstyrelsen överlämnade marken och avloppsgraven från Råsta, måtte upplåtas till statens järnvägar, samt därvid tillika hemställt, att ersättningsbeloppet måtte bestämmas till 93,485 kronor och användas till förvärvande av annan, för övningsfältet vid Järva behöflig mark.

Efter nådig remiss har sedermera järnvägsstyrelsen i utlåtande den 19 januari 1914 meddelat, att styrelsen icke har något att erinra mot att ersättningsbeloppet för ifrågavarande område bestämmas till 93,500 kronor.

Järnvägsstyrelsen.

Att statens järnvägar för utvidgning av sina anläggningar närmast norr om Stockholm hava behov av nya markområden utöver vad som nu disponeras för ändamålet och att detta behov med den alltjämt stegrade järnvägstrafiken framgent kommer att än ytterligare ökas, torde vara ovedersägligt. För statens järnvägar kunde det visserligen vara önskvärt, att mark för ändamålet bleve upplåten närmare Stockholm än

Departementschefen.

å den plats, varom här är fråga, och i någon mån torde detta väl också låta sig göra. Av kostnadsskäl läser det emellertid icke vara möjligt att inom Stockholm eller å närmare håll än berörda plats bereda statens järnvägar fullt erforderligt utrymme i angivna avseende. Då redan förut vid Frösunda upplåtits mark för en driftbangård och verkstadsanläggningar för statens järnvägar, torde det vara synnerligen lämpligt att, i den mån det är möjligt, bereda statsbaneanläggningarna ökat utrymme genom utvidgning av detta markområde. Då nu försäljning av ett alldeles därintill beläget område av övningsfältet vid Järva såsom för militärt ändamål obehövt av arméförvaltningen planerats, synes det mig klokt att, även om området i fråga icke för närvarande är erforderligt för statens järnvägars behov, likväl begagna tillfället och, på sätt järnvägsstyrelsen hemställt, reservera det för angivna ändamål. Behovet därav torde inom mycket snar framtid framträda, och det är ju självfallet att, därest området genom försäljning kommer i enskild persons ägo, det kan medföra i hög grad ökade kostnader för staten att sedermera förvärva detsamma. Jag anser mig därför böra tillstyrka järnvägsstyrelsens föreliggande framställning med den inskränkning, som av de militära myndigheterna föreslagits, eller att upplåtelsen må avse allenast den del av ifrågavarande område, som är belägen mellan det statens järnvägar nu tillhöriga området, å kartan utmärkt med gul färg, samt avloppsgraven mellan Råsta och Råstasjön. Den del av det med röd färg å kartan betecknade området, som är belägen söder om nämnda avloppsgrav, skulle således fortfarande tillhöra övningsfältet.

Att ersättning bör av järnvägsstyrelsen gäldas för områdets upplåtande, torde stå i full överensstämmelse med de principer, som lågo till grund för den år 1911 beslutade budgetreformen, och annat har ju icke heller av myndigheterna ifrågasatts.

Beträffande det föreslagna ersättningsbeloppet, avrundat till 93,500 kronor, har jag ej någon erinran att göra. Det är att märka, att järnvägsstyrelsen, enligt vad jag inhämtat, beräknat, att detta belopp skulle utgå av det årliga anslaget för inköp av mark, som erfordras för utvidgning av vissa järnvägsstationer. Vid sådant förhållande är framställning till riksdagen om beviljande av särskilt anslag för ändamålet icke erforderlig.

Beträffande användningen av nämnda ersättningsbelopp torde, i enlighet med den av arméförvaltningens fortifikationsdepartement gjorda hemställan, vilken herr statsministern och chefen för lantförsvarsdepartementet förklarar sig tillstyrka, beloppet i fråga få användas till inköp av annan för ifrågavarande övningsfält erforderlig mark.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

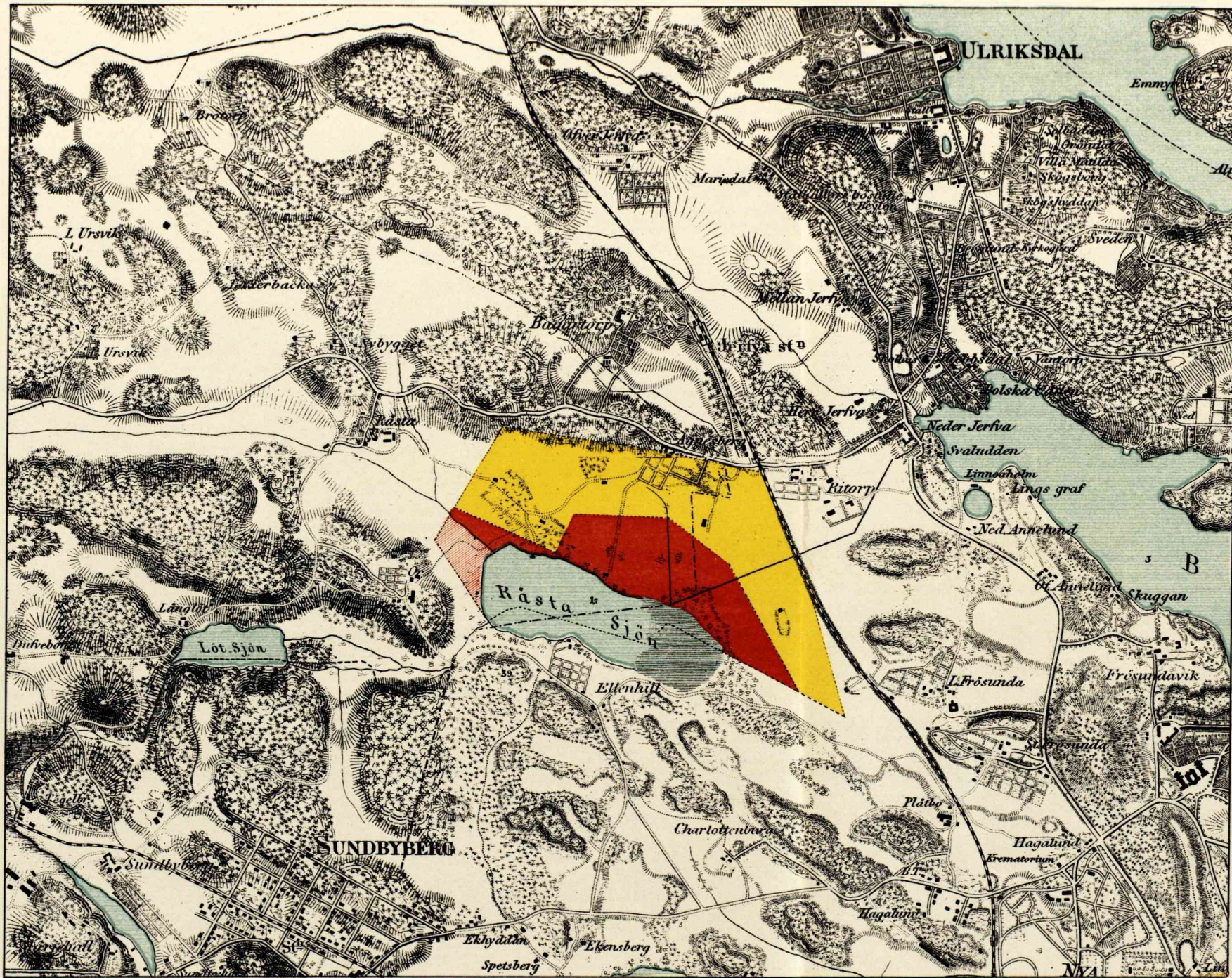
att den del av det för fjärde arméfördelningen avsedda övningsfältet vid Järva, som, på sätt ovan omförmäles, erfordras för utvidgning av statens järnvägars anläggningar vid Frösunda och omfattar 267,100 kvadratmeter, må överlåtas på statens järnvägar mot en ersättning av 93,500 kronor, samt

att det inflytande ersättningsbeloppet må användas till förvärvande av annan mark, som av Kungl. Maj:t anses böra ingå i nämnda övningsfält.

Till deuna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till riksdagen avlätas.

Ur protokollet:

Carl Stålhammar.



200m. 500 Skala 1:20000 1 Km.

GEN. STAB. LIT. ANST